

2021.07.04 Preek Handelingen 8: Keti koti, verbreek de ketenen!

Gemeente van onze Heer Jezus Christus, broeders en zusters in de Heer,

1. Keti Koti: verbreek de ketenen, is de titel van mijn preek heb meegegeven. Keti Koti wordt op 1 juli herdacht, want op 1 juli 1863 heeft Nederland officieel de slavernij afgeschaft in Suriname. Sindsdien is 1 juli een feestdag met veel muziek en dans in Suriname, maar ook steeds meer in Nederland. Afgelopen donderdag 1 juli is op verschillende scholen in Amsterdam een Keti Koti schoolontbijt gehouden. Op de radio hoorde ik een verslaggever vertellen wat hier de bedoeling van is. Kinderen vertellen aan elkaar bij het ontbijt of en hoe het slavernij verleden in hun eigen families een rol speelt. Om met elkaar verhalen te delen uit de eigen familiegeschiedenis bv dat opa en oma afkomstig zijn uit een gezin van tot slaafgemaakten, helpt om gevoelig te worden voor de slavernij geschiedenis.
2. Daarnaast is er een petitie gehouden om van 1 juli, Keti Koti, een vrije dag te maken. Een aantal bedrijven, ook in Amsterdam, doen daar aan mee. Op deze dag gaat men gezamenlijk de slavernij tentoonstelling bekijken in het Rijksmuseum. De vraag om de vrije dag, is een vraag om erkenning van het slavernij verleden. En dat roept veel op. Ik hoor gewone Nederlanders zeggen: waarom moeten we daar aandacht voor hebben? Ik ben daar toch niet verantwoordelijk voor? Kan ik schuld hebben aan iets, waar ik zelf part noch deel aan heb.
3. De spanning ontstaat op het punt dat wij gaan beseffen, ervaren, hoe wij part en deel hebben aan het gezamenlijk slavernij verleden. We worden in de media, maar ook in de dagelijkse gang van zaken, steeds meer aangesproken, dat we onbewust blijken te geven van racisme. Discriminatie, uitsluiting, racisme zijn mechanismen in het menselijk samenleven, die uitbuiting van anderen, slavernij mogelijk maken.

4. Dat alledaags racisme heel subtiel ervaren kan worden, heb ik een tijd terug ondervonden in het ziekenhuis waar ik werk. Ik liep van het parkeerterrein door de achteringang het ziekenhuis in; daar kwam ik een transportmedewerker, die ik alleen maar ken uit deze gang, tegen die lekker buiten in de zon zijn pauze hield. Ik groette hem vriendelijk en liep verder. Toen ik na een uurtje weer terug liep naar mijn auto, zat deze collega daar weer. Ik groette hem, waarop hij zei: ja ik zit hier nog steeds, ik ben zeker lui. Ik vond het een vreemde reactie, waarop ik mij realiseerde dat hij, een zwarte collega, uit Curacao, dit alleen maar zei, omdat hij zwart is, en ik wit en dat hij uitsprak wat hij dacht dat ik wel zou denken. Het voelde even heel ongemakkelijk, want ik ging me verdedigen: ik groet je alleen maar!
5. Keti Koti, verbreek de ketenen. Bij het uitzoeken van de bijbellezingen voor deze zondag, vroeg ik me af: hoe kan ons geloof ons handvaten geven om constructief bij te dragen aan het herdenken van de slavernij. Om ook als gelovigen ons bewustzijn ten aanzien van pijnlijke thema's als racisme, discriminatie en uitsluiting te vergroten.
6. We hebben een kort stukje gelezen uit Galaten 3, waar de apostel Paulus zegt: In Christus Jezus bent u allen 1; er zijn geen joden of Grieken meer, geen slaven of vrijen, mannen of vrouwen, en dat alles door de doop. Deze tekst drukt een belangrijk principe uit van het Christelijk geloof. Het geloof overbrugt alle verschillen; en Paulus roept in zijn brieven, dan ook de gelovigen op, om vanuit deze eenheid in Christus, elkaar te behandelen als gelijken. In het Christelijk geloof zijn geen insiders of outsiders meer, zo vertaalt de Amerikaanse pastor Eugene Peterson.
7. Dit was geen comfortabele boodschap voor de christenen in de tijd van Paulus, want gemeenteleden hadden verschillende rangen en standen: er waren vrije

mensen en zij hadden slaven die christen geworden waren, heidenen waren tot geloof gekomen en de christenen van joodse komaf vroegen zich af hoe vrij deze heidenen konden omgaan met de joodse voorschriften. En dan zijn er de beruchte zwijgtteksten waarin vrouwen het woord ontzegd werd in de samenkomsten. Echt een uitdaging voor de gelovigen en ook een uitdaging voor ons gelovigen, van onze tijd. We zeggen dat iedereen gelijk is en dat iedereen gelijke rechten heeft en dus ook gelijke kansen, maar dat geldt niet voor een afghaans kind dat al 10 jaar woont in een asielzoekerscentrum en nog steeds geen toekomst kan opbouwen.

8. Handelingen 8, het verhaal over Filippus en de hoge ambtenaar uit Ethiopie is een prachtige illustratie van Galaten 3. Het boek Handelingen vertelt hoe het evangelie van Jezus steeds verder verspreidt wordt. In dit verhaal wordt het evangelie als het ware opgehaald. Onze tekst begint met een engel en eindigt met een doop. Een engel van de Heer geeft een gerichte opdracht aan Filippus, een van de apostelen: *Ga tegen de middag naar de verlaten weg van Jeruzalem naar Gaza!* Verdere details heeft de opdracht niet, wat Filippus daar moet doen, zal zich wijzen. En ook dat laat iets zien van hoe God werkt. In het op weg gaan en dan openstaan voor wat er gebeurt of wie je zult ontmoeten, gebeuren er bijzondere dingen.
9. Op die verlaten weg komt Filippus een persoon tegen die hij nog nooit eerder heeft gezien, namelijk een kamerling. De kamerling wordt met een aantal zinnen zeer precies beschreven. Allereerst horen we dat hij uit Ethiopië komt, de oude bijbelvertaling heeft hier als kopje: de kamerling uit morenland. Hij is een afrikaan, en hij is eunuch. Hij is in dienst van de koningin van Candace, en hij is haar schatbewaarder, oftewel, de hoogste ambtenaar aan het hof die over het geld gaat. En wellicht dat vanwege deze vertrouwelijke functie, de koningin hem, had aangesteld, als een gecastreerde man, aangezien hij geen eigen huishouding met vrouw en kinderen op na kon houden. In de oude vertaling wordt het eunuch

zijn weergegeven met kamerling, en die omschrijving verbloemt een beetje de tragiek die deze man ook met zich meedraagt.

10. De kamerling is op de terugreis uit Jeruzalem, hij heeft God daar aanbeden.

Vanwege zijn staat als castraat, heeft hij dit waarschijnlijk op afstand, moeten doen, vanuit de voorhof voor de tempel. Hij heeft ook een bijbelrol gekocht van de profeet Jesaia. En dat is hij nu aan het lezen, hardop. Misschien kon hij niet in zichzelf in stilte lezen, of misschien dacht hij: het maakt niet uit of iemand het hoort of niet. Er is toch niemand die een gesprek met mij begint. Maar Filippus hoort het en hij hoort ook de opdracht van de Geest: ga naar hem toe. Een aandachtig gesprek ontstaat. Filippus hoort de man lezen, hij is al best ver in de Jesaia rol, hoofdstuk 53, en daar gaat het precies over de lijdende knecht van de Heer. Echt een kernstuk waar het in het christelijk geloof om draait. Maar Filippus begint niet gelijk te preken: nee hij vraagt: begrijpt u wat u leest?

11. Met die vraag ontstaat er een openheid bij de kamerling. Allereerst wordt hij geraakt door het feit dat er iemand is die een gesprek met hem begint. Opeens ziet iemand hem staan, terwijl in de tempel hij ternauwernood getolereerd werd, en helemaal aan de zijkant moest blijven staan, als een onreine man. Het aangesproken worden, het gezien worden doorbreekt de eenzaamheid. In de tweede plaats wordt de kamerling ook geraakt door de vraag zelf. De kamerling hoort die vraag en vraagt zich af: begrijp ik wat ik lees? Want wat hij leest raakt hem namelijk wel.... Hij leest over iemand die als een schaap naar een slachtbank wordt geleid, over iemand die vernederd wordt, over iemand die geen recht gedaan wordt, over iemand die geen nakomelingen zal hebben. In de willibrord vertaling staat: wie zal zijn geslacht kunnen beschrijven?

12. De kamerling nodigt Filippus uit om in te stappen in de reiskoets; samen lezen ze de tekst. En dan stelt de kamerling een hele cruciale vraag: *kunt u me vertellen*

over wie de profeet het heeft? Heeft hij het over zichzelf? Of heeft hij het over een ander? Bij het nadenken over de preek raakte mij dit het meest. Want deze vraag van de kamerling gaat niet alleen over Jesaia en Jezus, maar het gaat vooral over hemzelf, de eunuch uit Ethiopië en Jezus. Het antwoord is beide: het gaat over Jezus en het gaat over mezelf. En hier raak je aan het geheim van het geloof.

13. Gemeente van onze Heer, al lezend voelde deze ambtenaar uit Ethiopië zich gekend in zijn diepste eenzaamheid, in zijn diepste pijn. De woorden als een schaap naar de slachtbank, vernedering, geen nageslacht hebben, resoneerden bij hem aan zijn eigen ervaringen. Want hij was ontdaan van zijn geslacht en kon ook geen nageslacht meer voortbrengen. Wat raakt is dat zijn geschiedenis gekend is bij God, en sterker nog, bekend is bij God.
14. De ethicus Hans Reinders schrijft in zijn boek over omgaan over handicap, voorzienigheid en ethiek, over hoe een brug te slaan en levens te veranderen, dat het de taak is van de theologie om vragen die uit het diepste van de menselijke ervaringen ontspringen, van een betekenis te voorzien. Juist waar ervaringen in het leven heel pijnlijk zijn, is het van belang om te vragen naar: wat betekent dit nu voor u. Filippus vraagt: begrijpt u wat u leest? Wat betekent datgene wat u leest voor uzelf, voor een man, die ontmand is, die moedwillig verminkt is, die gemedend werd, maar nu in deze ontmoeting ervoer dat de hemel, de aarde raakt, Boven gaat resoneren in je eigen bestaan. Incarnatie vindt hier plaats: de tekst gaat over Jezus en het gaat over mezelf. Jezus raakt mij in mijn diepste zijn.
15. Veel zieken die ik spreek ervaren dat hun leven stilgelegd is door hun ziekte. En wanneer het langer duurt en het niet allemaal volgens het boekje gaat, komen er vragen naar het waarom en het waartoe. Wat betekent dit nu voor mezelf, voor m'n gezin, voor m'n geloof, voor het verdere verloop van mijn leven. Het woorden

geven aan deze gedachten, deze vragen, geeft letterlijk lucht en ruimte. Ketenen van gedachten van hoe het zou moeten zijn en moeten gaan, worden doorbroken.

16. Ketenen van gedachten van hoe het zou moeten zijn en moeten gaan worden doorbroken. De kamerling ervoer dat de God die hij van een afstand aanbeden had bij de tempel, nu zijn hand uitgestoken had naar hem. Hij zag water en hij dacht: wat belet mij nu om gedoopt te worden. Gelukkig was Filippus ook zo snel van geest en doopte hij de kamerling.

17. En daarmee werden de woorden uit Jesaja 56 tastbaar: *Laat de eunuch niet zeggen: ik ben maar een dorre boom: hem geef ik iets beters dan zonen en dochters: een gedenkteken en een naam in mijn tempel en binnen de muren van mijn stad. Ik geef hem een eeuwige naam, een naam die onvergankelijk is.* En de kamerling vervolgde zijn weg met vreugde. Ik denk dat zijn omgeving aan hem kon merken dat hij op een existentiële manier veranderd was. Zijn eenzaamheid droeg hij niet meer alleen, hij aanvaardde zijn levenslot in vrede en vreugde van de Heer doorstraalde hem.

18. Keti Koti, verbreek de ketenen. Daar waar wij gezien en gehoord worden in wie wij zijn, en wat ons bezighoudt, worden ketenen doorbroken. Laten we elkaar zien en naar elkaar luisteren!

19. *Goedheid is sterker dan het kwade,
liefde sterker dan haat.
Licht is sterker dan duister,
leven sterker dan dood.
Hoopvol zijn wij, hoopvol zijn wij
Sinds Hij ons liefhad, omdat Hij ons lief heeft.*
Desmond Tutu

ds. Simone Visser. Contact: simone.ubuntu@gmail.com